

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KÜRESEL YABANCI YATIRIM SERMAYESİ VE TÜRKİYE'NİN ANALİZİ

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

Mustafa KESKİN

KONYA
Ekim, 2023
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. DÜNYA GENELİNDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ	1
3. TÜRKİYE GENELİNDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ	3
3.1 Türkiye’ye En Çok Yatırım Yapan Ülkeler ve Miktarları	3
3.2 Türkiye’de En Çok Yatırım Yapılan Sektörler	4
3.3 Kurulan Yabancı Şirket ve Gayrimenkul Yatırımları	6
3.4 Borsa’daki Yabancı Yatırım Durumu	6
3.5 Türkiye’nin Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejileri 2023	7
4. SONUÇ.....	8
5. KAYNAKÇA.....	8

1. GİRİŞ

Yabancı yatırımcı, yerli şirketlere veya varlıklara yönlendirdiği sermaye akışıyla yatırım yapmaktadır. Yabancı yatırımcılar yatırım yaptıkları şirketlerde yeterli hisseye sahip oldukları takdirde şirket yönetim ve stratejilerinde etkin rol oynayabilmektedir. Yabancı yatırımlar doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir yatırımcının (gerçek veya tüzel kişi) üretime yönelik kurduğu fabrika, makine, gayrimenkul veya teçhizat gibi fiziksel yatırımlar doğrudan yabancı yatırımı kapsamaktadır. Şirketlerin, finansal kuruluşların veya bireysel yatırımcıların başka bir ülkede hisse senedi, tahvil gibi finansal varlıklar satın almasına dolaylı yabancı yatırım denilmektedir.

İki yabancı yatırım türü mukayese edildiğinde; dolaylı yabancı sermaye hızlı bir şekilde çıkması durumunda, piyasaların dalgalanmasına neden olurken doğrudan yabancı sermaye daha kalıcı niteliktedir. Ayrıca dolaylı yabancı sermayenin ülke ekonomisine katkısı oldukça kısıtlı iken doğrudan yabancı sermaye ülke üretimine ve istihdamına katkı sağlamaktadır.

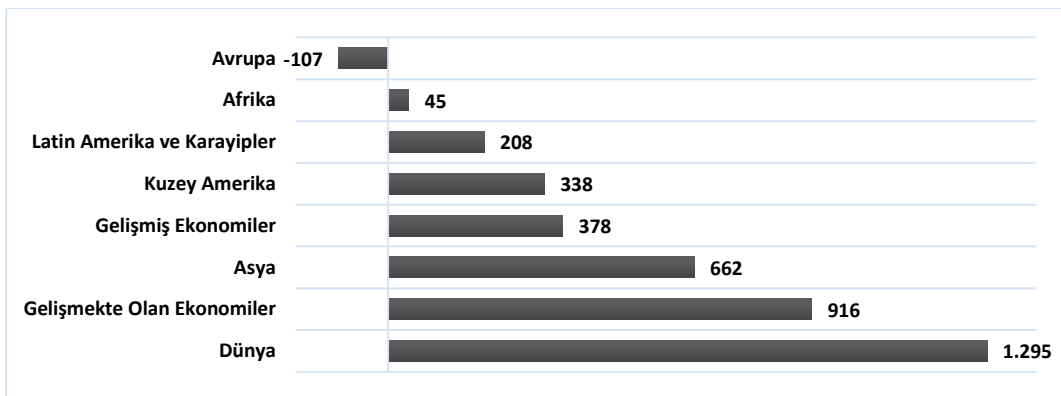
Yatırımcı, tek bir ülke veya yatırım türüne yatırım yapmak yerine farklı ülke ve enstrümanlara başvurarak risklerini dağıtmaktadır. Yatırım sonu kar görüldükçe o ülke ya da enstrümana sermaye akışı güçlenmektedir. Burada temel prensip kar yükseldikçe risk düştükçe yatırımcının istediği ortam sağlanmış olmaktadır.

Rapor genel itibariyle küresel yabancı yatırımları ve Türkiye’nin uluslararası yabancı yatırım istatistiklerini detaylı veri ve görseller vasıtasıyla irdelemektedir. Uluslararası yabancı yatırımın içerisindeki Türkiye’nin toplam payı ve hangi sektörlerde başarılı olduğu hususunda bilgi verilecektir.

2. DÜNYA GENELİNDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

Küresel doğrudan yabancı yatırımlar 2022 yılında yıllık %14’lük bir düşüş göstererek 1.2 trilyon dolar olmuştur. Bu düşüşte; küresel krizler, Rusya-Ukrayna savaşı, yüksek gıda ve enerji fiyatları ve artan kamu borçları neden olmuştur.

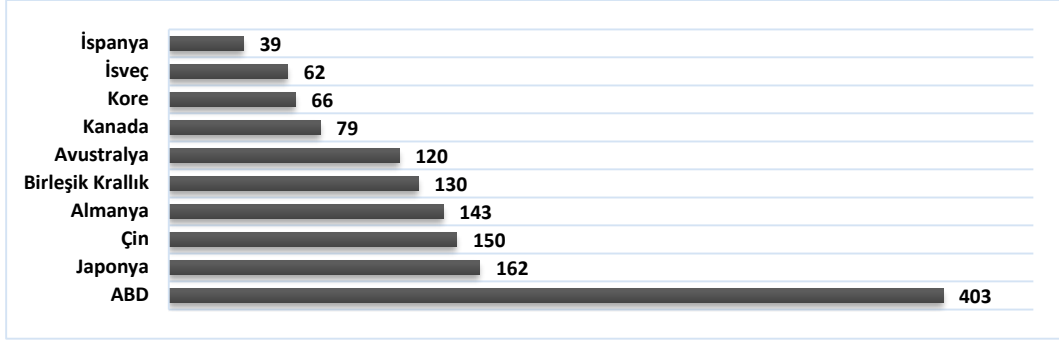
Grafik 1: Bölgelere Göre Doğrudan Yabancı Yatırım (2022, Milyar Dolar)

Kaynak: UNCTAD

Dünya çapında en büyük yatırım yapan ülkelerin başında 403 milyar dolar ile ABD gelmektedir. Japonya ve Çin sırasıyla 162 ve 150 milyar dolarlık yatırım miktarıyla ABD’yi izlemektedir.

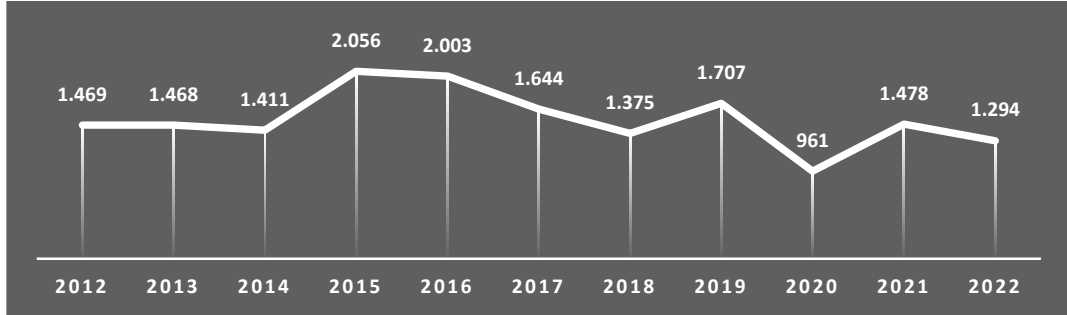
Grafik 2: Küresel En Büyük 10 Yatırımcı Ülke (2022, Milyar Dolar)

Kaynak: OECD

Küresel doğrudan yabancı yatırım girişlerinin tarihsel süreçleri incelendiğinde, son 10 yılın en yüksek seviyesi 2 trilyon dolar ile 2015 yılında gerçekleşmiştir. 2022 yılında ise 1.2 trilyon dolar olmuştur.

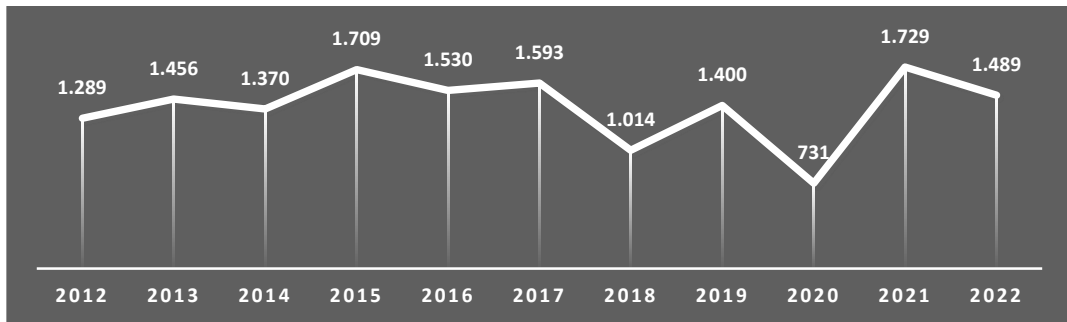
Grafik 3: Küresel Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi (Trilyon Dolar)

Kaynak: UNCTAD

Küresel doğrudan yabancı yatırım çıkışlarının tarihsel süreçleri incelendiğinde, son 10 yılın en yüksek seviyesi 1.7 trilyon dolar ile 2021 yılı olmuştur. 2022 yılında ise 1.4 trilyon dolar şeklinde gerçekleşmiştir.

Grafik 4: Küresel Doğrudan Yabancı Yatırım Çıkışı (Trilyon Dolar)

Kaynak: UNCTAD

Küresel doğrudan yabancı yatırım yapan ülkelerin başında ise 110 milyar dolar ile ABD gelirken onu 57 milyar dolar ile Almanya ve 50 milyar dolar ile Çin izlemektedir. Küresel yatırım yapılabilecek ülkelerin başında ABD gelmektedir.

Şekil 1: Global Bazda Yatırım Yapılabilecek En İyi Ülke Sıralaması

Kaynak: Siteselection.com

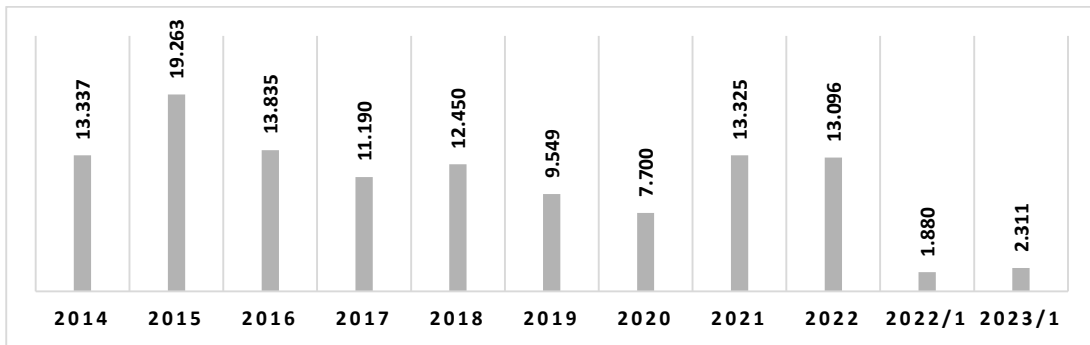
3. TÜRKİYE GENELİNDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

Türkiye'nin kaynak eksikliğinin kısa ve orta vadede giderebilmesini ve ihtiyaç duyduğu kalkınmayı gerçekleştirebilmesini sağlayacak en sağlıklı yol, ülkeye büyük miktarda doğrudan yabancı sermaye yatırımı çekilebilmesidir. Türkiye, bu konuda pek çok avantaja sahiptir. Türkiye ekonomisi son yıllarda, dünyada vuku bulan gelişmelere paralel şekilde, hızlı bir liberalleşme sürecine girmiştir. Ekonominin liberalleşmesinin doğal sonucu olarak Türkiye, daha önceki dönemlerle kıyaslanmayacak miktarda yabancı sermaye çekmeye başlamıştır. Bu durum, kaynağın kit olduğu ülkemiz için önemli bir olay niteliğindedir.

2023 yılının ilk çeyreğinde Türkiye'ye gelen uluslararası doğrudan yatırım tutarı, geçen yılın aynı dönemine göre %23 artış göstererek 2.3 milyar dolara ulaşmıştır. Böylece, son 12 aylık toplam uluslararası doğrudan yatırım tutarı 13.5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'ye 2023 yılı ilk çeyreği doğrudan yabancı yatırım girişleri 2.3 milyar dolar, çıkışları ise 1.4 milyar dolar olmuştur. Geçen senenin ilk çeyreğinde yabancı yatırım girişine göre 2023 yılı ilk çeyreğinde 431 milyon dolar artış göstermiştir.

Grafik 5: Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi (Milyon Dolar)

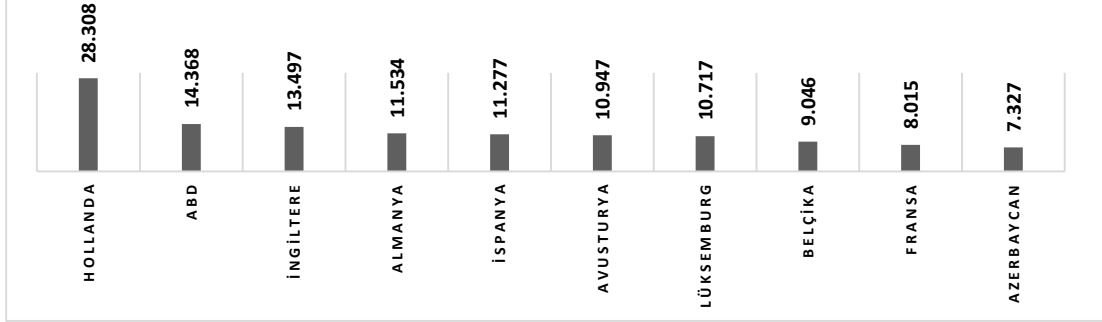

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

3.1 Türkiye'ye En Çok Yatırım Yapan Ülkeler ve Miktarları

Uluslararası doğrudan yatırım tutarları ülkelere göre incelendiğinde, 2002-2023 yılları toplamında ilk sırada 28.3 milyar dolarla Hollanda gelmektedir. 14.3 milyar dolarlık yatırım tutarıyla ABD ikinci sıradadır.

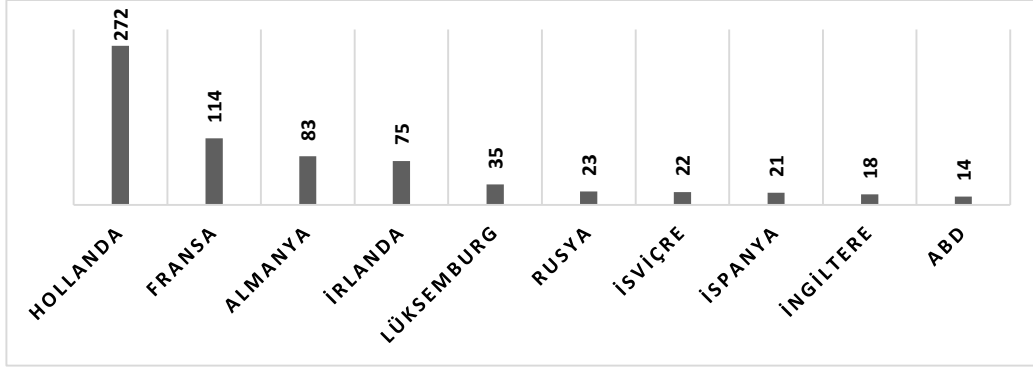
Grafik 6: Ülkelere Göre Uluslararası Doğrudan Yatırım Tutarları (2002-2023 Toplam, Milyon Dolar)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

2023 yılının ilk çeyrek uluslararası doğrudan yatırım verileri incelendiğinde, Türkiye’ye en fazla yatırım yapan ilk 5 ülke sırasıyla Hollanda, Fransa, Almanya, İrlanda ve Luxemburg oldu. Hollanda 272 milyon dolarlık yatırımıyla açık ara farkla lider konumdadır.

Grafik 7: Ülkelere Göre Uluslararası Doğrudan Yatırım Tutarları (2023/Mart Toplam, Milyon Dolar)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

3.2 Türkiye’de En Çok Yatırım Yapılan Sektörler

Son yıllarda meydana gelen yüksek enflasyonla mücadelede birçok ülkede başarı sağlanmasının ve sert durgunluk beklentisinin ortadan kalkması, şirketlerin doğrudan yatırım faaliyetlerini artırmıştır. Yapılan araştırmalarda uzmanlar, gelecek üç yılın karlılık ve verimlilik stratejilerinde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının önemli rol oynayacağını belirtmişlerdir. Aşağıdaki şekilde Türkiye’de yabancıların doğrudan yatırım yapabileceği başlıca sektörler verilmiştir.

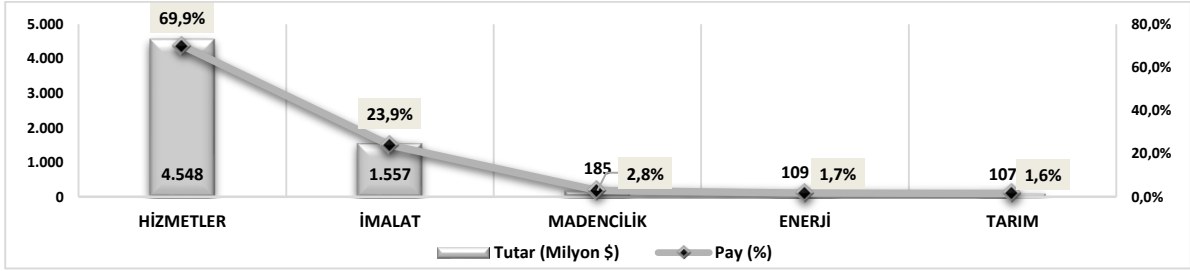
Şekil 2: Türkiye’de Yatırım Yapılabilecek En Karlı Sektörler

Kaynak: Zareninvest.com

2022 yılı sektörlere göre uluslararası doğrudan yatırım tutarları ve payları incelendiğinde, hizmet sektörü 4.5 (%69,9) milyar dolar ile zirvede yer almaktadır. İmalat sektörü de oldukça %23,9’luk payıyla hizmet sektörünü takip etmektedir.

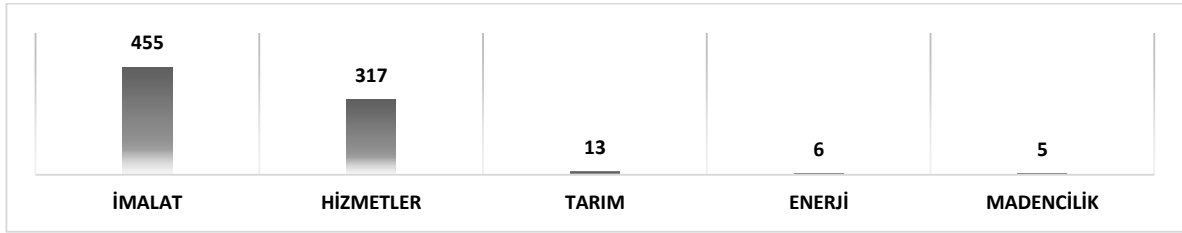
Grafik 8: Sektörlere Göre Uluslararası Doğrudan Yatırım Tutar ve Payları (2022)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

2023 yılı ilk çeyreğinde imalat sektörü Türkiye’de yapılan yabancı yatırımlarda birinci sektör olurken hizmetler sektörü ise 317 milyon dolar ile ikinci sırada yer almaktadır.

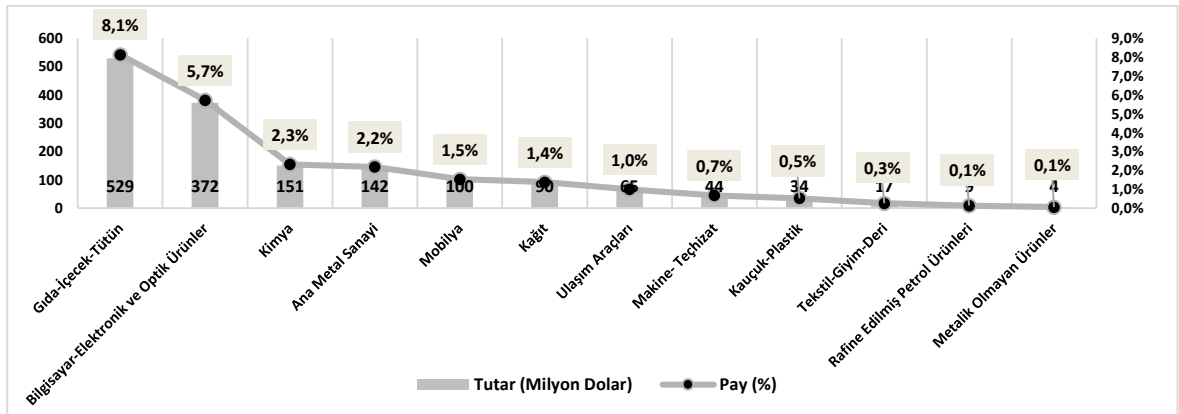
Grafik 9: Sektörlere Göre Uluslararası Doğrudan Yatırım Tutar (2023/Mart, Milyon Dolar)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

İmalat sektörünün alt sektörleri incelendiğinde, 2022 yılında en yüksek uluslararası doğrudan yatırım gıda-içecek-tütün sektörüne (%8,1) yapılmıştır. Bilgisayar-elektronik ve optik ürünler sektörü ise %5,7’lik pazar payıyla ikinci sıradadır.

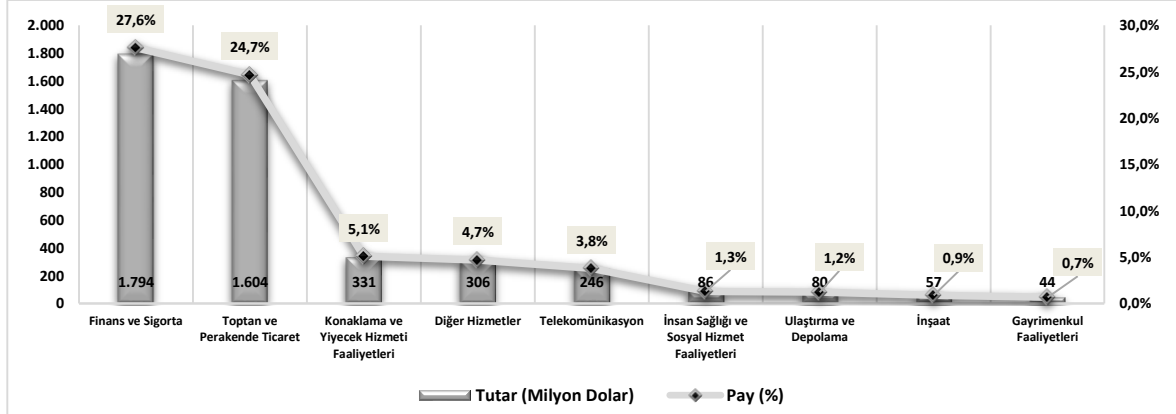
Grafik 10: İmalat Alt Sektörü Uluslararası Doğrudan Yatırım Payları ve Tutarları (2022, Milyon Dolar)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Uluslararası doğrudan yatırımında hizmet alt sektörü incelendiğinde, 2022 yılında finans ve sigorta sektörü 1.7 milyar dolar ile zirvededir. Toptan ve perakende ticaret ise 1.6 milyar dolarla ikinci sırada yer almaktadır.

Grafik 11: Hizmet Alt Sektörü Uluslararası Doğrudan Yatırım Payları ve Tutarları (2022, Milyon Dolar)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

3.3 Kurulan Yabancı Şirket ve Gayrimenkul Yatırımları

2023 yılı ilk çeyreğinde uluslararası doğrudan yatırım girişlerinin 6.6 milyar doları ve net girişler içindeki payı ise %74,1’ini gayrimenkul alımları oluşturmuştur. 2023 yılı birinci çeyreğinde yabancılara yapılan konut satışı %23,9 düşerken Rus uyruklu vatandaşlara yapılan satışlar 2,5 katına çıkmıştır. Satışlar toplamda 11.025’e gerilerken %35’ini Rus vatandaşlar yapmıştır. Yabancılara yapılan konut satışlarının başında Rusya (3.915), İran (1.444) ve Irak (567) gelmektedir. Toplam satışların 3.063’ü İstanbul’dan yapılırken 4.177’si ise Antalya’dan gerçekleştirilmiştir.

2023 yılının ilk çeyreğinde Türkiye’de kurulan yabancı şirketlerin sayısı %12 oranında düşmüştür. Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketler incelendiğinde Rusya (308) ve İran (251) başı çekmektedir. Kurulan şirketlerin %26,3’ü Rusya ve İran ortaklığında olmuştur. Onları Almanya, Azerbaycan, Suriye, Mısır, Irak ve Ürdün gibi Orta Doğu ülkelerinin ağırlıkta ülkeler takip etmektedir.

Şirketlerin 2.277’si (%59,1) İstanbul’da kurulurken onu 396 şirket ile Antalya takip etmektedir. Bu illerin dışında Mersin, Ankara, İzmir ve Bursa’da ortalama yüzün üstünde şirket sayısı ile yabancıların yatırımları bulunmaktadır.

Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin sayısı 2018 yılında yükselişe geçerek 2022 yılında 20.135 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2023 yılı ilk çeyreğinde ise yabancı sermayeli şirket sayısı geçen yılın aynı dönemine göre %10,7 düşerek 3.847 olmuştur.

3.4 Borsa’daki Yabancı Yatırım Durumu

Borsa İstanbul’da bulunan hisselerde en yoğun yabancı yatırımcıya sahip şirket %74,19 oranıyla Turkcell’dir. Koç Holding ve BİM ise sırasıyla %53,72 ve %43,44 oranlarıyla Turkcell’i takip etmektedir.

Tablo 1: BİST 30’da En Büyük Yabancı Payı Sahip On Hisse (Mayıs 2023)

ŞİRKET	Yabancı Payı (%)	3 Aylık Artış (%)	Fiyat (₺)
Turkcell	74,19	278	31,80
Koç Holding	53,72	-33	75,30
BİM	43,44	-70	136,90
TAV	43,13	-282	67,10
Sabancı Holding	42,36	-26	35,82
Akbank	42,31	-38	14,44
Tüpraş	38,56	-193	64,00
Ford Oto	37,02	-91	535,20
İş Bankası	33,51	-269	10,28
Türk Hava Yolları	32,32	10	135,50

Kaynak: Halk Yatırım

3.5 Türkiye’nin Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejileri 2023

Türkiye bulunduğu coğrafi konumu, çok sayıda bölgesel pazara erişimi ve güçlü altyapısı ile yatırımcılarına olumlu bir uluslararası yatırım ortamı sunmaktadır. Türk Doğrudan Yabancı Yatırım Kanunu 2003 yılında ile yürürlüğe girmiş ve bununla yabancı ve Türk yatırımcılar arasında eşit muamele edilmesini sağlamıştır. Türk hükümeti ekonomik istikrarı sağlamak için çeşitli teşvik programları başlatmıştır. 2021-2023 dönemi için üç yıllık uluslararası doğrudan yatırım stratejisi raporu oluşturmuştur. Bu raporda 11 ana strateji bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye’nin küresel doğrudan yabancı yatırımlardaki payının %1,5’e yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Şekil 3: 2021-2023 Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejileri

Kaynak: bloomberght.com

4. SONUÇ

2023 yılında yatırımcılar, küreselleşme ve küresel ekonomi beklentileri konusunda genel olarak olumlu beklentiye sahiptir. Kearney doğrudan yabancı yatırım güven indeksi araştırmasına göre şirketler, doğrudan yabancı yatırım seviyesinin önümüzdeki üç yıl içinde artmasını beklemektedir. Küresel anlamda yabancı yatırımcıların yatırımlarını artırarak devam edeceği öngörülmektedir.

Türkiye’de ise 2023 yılının ilk çeyreği baz alındığında;

- 455 milyon dolar ile imalat sektörü en çok yabancı yatırım alan sektör olmuştur.
- Hizmet sektöründe ise finans ve sigorta alt sektörü lider konumdadır.
- Türkiye’ye en çok yatırım yapan ülke ise (2023/1) 272 milyon dolar ile Hollanda olmuştur.
- Yine bu dönemde kurulan yabancı sermayeli şirketlerin miktarı %10,7 gerileyerek 3.847 olmuştur.

5. KAYNAKÇA

- ✂ <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2021/12/16/the-worlds-top-recipients-of-foreign-direct-investment#:~:>
- ✂ <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/fdi-by-country>
- ✂ [https://www.oecd.org/investment/statistics.htm#:~:text=Top%20recipients%20of%20FDI%20inflows,China%20\(USD%202021%20billion\)](https://www.oecd.org/investment/statistics.htm#:~:text=Top%20recipients%20of%20FDI%20inflows,China%20(USD%202021%20billion))
- ✂ <https://www.whitecase.com/insight-our-thinking/foreign-direct-investment-reviews-2023-turkiye>
- ✂ <https://siteselection.com/issues/2023/may/global-best-to-invest-2023.cfm>
- ✂ <https://www.haberturk.com/tubitak-ansiklopedi/yabanci-sermaye-nedir#:~:text=Finansal%20varl%C4%B1klara%20yap%C4%B1lan%20>
- ✂ <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-dogrudan-yatirim-icin-tercih-edilen-ulkeler-arasinda/2871313>
- ✂ <https://www.invest.gov.tr/tr/whyturkey/sayfalar/fdi-in-turkey.aspx>
- ✂ <https://www.dunya.com/kose-yazisi/dogrudan-yatirimlarda-giris-azaldi-cikis-artti/685743>
- ✂ <https://www.dunya.com/ekonomi/yabanci-turkiyeye-802-milyar-dolar-getirdi-haberi-676062>
- ✂ <https://finans.gazetevatan.com/haber-detay/gundem/yabanci-yatirimlarda-en-yukse-payi-imalat-sektoru-aldi/126281/>
- ✂ <https://www.paraanaliz.com/2023/ekonomi/uluslararası-dogrudan-yatirimlar-yilin-ilk-çeyreginde-yillik-olarak-135-milyar-dolara-ulaştı>
- ✂ <https://www.bloomberght.com/turkiye-yabanci-dogrudan-yatirim-icin-72-ev-odevi-belirledi-2282850>
- ✂ <https://www.dunya.com/kose-yazisi/yabancilarin-en-cok-alim-yaptigi-hisseler/698931>
- ✂ <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/yaman-toruner/yabanci-yatirimci-neye-bakar-160394>
- ✂ <https://www.zareninvest.com/tr/turkiyede-yatirim-yapilacak-en-karlı-sektorler/>
- ✂ <https://www.tgrthaber.com.tr/ekonomi/borsa-rekor-tazelemeye-devam- ediyor-yabanci-yatirimci-akini-suruyor-2895671>
- ✂ The 2023 Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index®: Cautious optimism - Kearney
- ✂ https://news-files.foreks.com/attachment/1684835367874_4897YabancTakasDeiimleri-23.05.2023.pdf
- ✂ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- ✂ Ticaret Bakanlığı
- ✂ UNCTAD - Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı